

- “Rudarske uspomene, 2008.”. <http://www.mg-istra.blogger.hr/> (accessed September 1, 2010).
- Tenžera, Marina. 2003. “Revitalizacija zaboravljenih prostora”. *Vjesnik*, April 13, 2003. <http://www.vjesnik.hr/html/2003/04/13/Clanak.asp?r=kul&c=3>.
- Torbica, Sanja. 2010. “Na mjestu ruševina Paromlina – silos s kupalištem?!”. *Vjesnik*, June 17, 2010. <http://www.vjesnik.hr/html/2010/06/17/Clanak.asp?r=zag&c=3> (accessed September 15, 2010).
- “Underground City XXI Labin”. <http://www.lae.hr/> (accessed September 15, 2010).
- “Željezara Sisak otpušta radnike”. <http://www.ezadar.hr/clanak/zeljezara-sisak-otpustaradnike> (accessed September 15, 2010).
- “Stara elektrarna – Old Power Station”. http://www.culture.si/en/Stara_Elektrarna_-_Old_Power_Station (accessed July 4, 2010).
- “Svijet je industriju pretvorio u turizam”. <http://www.webstilus.net/content/view/12817/79/> (accessed January 10, 2010).
- “Tramway”. <http://www.tramway.org/history/>.
- “U ruševni Badel ulazi se na vlastitu odgovornost”. <http://danas.net.hr/kultura/page/2010/09/27/0442006.html> (accessed December 1, 2010).
- Zupancic, Bogo. “History – The Old Power Station”. <http://www.theatre-architecture.eu/en/db/?theatreId=279> (accessed July 4, 2010).

UMJETNIČKE INTERVENCIJE U INDUSTRIJSKU KULTURNU BAŠTINU ILI KAKO NASTAJE DRUŠTVENO KORISNA UMJETNOST?

SAŽETAK

Članak je usmjeren na umjetničke projekte i intervencije u industrijsku kulturnu baštinu u pojedinim gradovima Republike Hrvatske (odnosno – s obzirom na dugogodišnju situaciju – *mračne naše*) koje korektivno nastoje uputiti vladajuće strukture na teorijska i praktična promišljanja raznorodnih aspekata zaštite, odnosno prenamjene pojedinih objekata industrijske baštine. Riječ je o sljedećim umjetničkim projektima: *Urbana intervencija* Tanje Dabo (1999.), koju je spomenuta umjetnica izvela na vratima bez kvake, na zidu s bodljikavom žicom riječke, dakako, bivše Tvornice “Rikard Benčić” kao buduće lokacije Muzeja moderne i suvremene umjetnosti. Nadalje, riječ je o labinskoj izložbi *Rudarske uspomene* Kristine Leko (2008.), o projektu *Podzemni grad XXI*. multimedijalne skupine Labin Art Express, o projektu *Nevidljivi Sisak: fenomen Željezara* Marijana Crtalića (2009.), intervenciji *SOS Nada Dimić* (2000.) Sanje Iveković te o projektu Zlatka Kopljara *K 13* (2010.), koji je inspiriran zgradom Tvornice električnih žarulja u Zagrebu. Pritom se članak osvrće i na projekt *Reka – Zagreb: dvije ulice, dva mjesta, dvije sudbine* (2002.), kojim je Marijan Molnar ispitivao poveznice između Prvomajske ulice u Reki (umjetnikovu rodnom mjestu) kraj Koprivnice i Medvedgradske ulice u Zagrebu. Naime, novootvorena je farma za uzgoj kokoši u Prvomajskoj ulici evocirala činjenicu da je prostor današnje Gliptoteke HAZU nekoć bila tvornica za preradu kože.

Jednako tako članak upućuje i na izložbu studentskih radova s temom sadržajne i funkcionalne prenamjene paleoindustrijskih kompleksa u Zagrebu (kustosica Iva Prosoli), koja je nastala u okviru projekta *Zagrebačka industrijska baština: povijest, stanje, perspektive* (voditelj Goran Arčabić). Nadalje se daje i kratak pregled projekta, akcije *Nevidljivi Zagreb: vodič za skvotere* (2003.) izvaninstitucionalne udruge “Platforma 9.81”, koji je bio usmjeren na revitalizaciju zagrebačke industrijske baštine.

Naslovno je pitanje “Kako nastaje društveno korisna umjetnost?” preuzeto intencijom kreativne zamisli od multimedijalne umjetnice Kristine Leko, koja se u *(mračnoj) našoj* istaknula svojim društveno osviještenim projektima u zajednici (*community art*).

Ključne riječi: industrijsko naslijeđe, umjetnička intervencija, Tvornica *Rikard Benčić* (Rijeka), Labin, Željezara Sisak, Tvornica električnih žarulja, Gliptoteka, Tvornica *Nada Dimić*, Paromlin, Badel, Gorica (Zagreb)